
EVEREST

1360

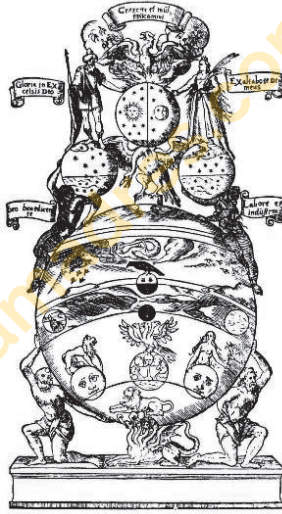
tamadres.com

VEDAT OZAN

1959 İstanbul doğumlu. Kadıköy Maarif Koleji ve Boğaziçi Üniversitesi mezunu olan Vedat Ozan, Açık Radyo'da 150 küsur hafta boyunca süren "Koku" programının yapımcısı ve sunucusudur. İFSAK'ta fotoğraf üzerine aldığı eğitimlerin ardından proje koordinatörlüğü ve fotoğraf eğitmenliği yaptı. Bunun yanısıra *İFSAK* dergisi yayın kurulunda da yer aldı. Profesyonel bağımsız parfümörlüğünün yanısıra duyular (ve özellikle koku duyusu) konusunda çalışmalar yapan, yurtiçi ve yurtdışında muhtelif akademik ve/ya popüler dergide koku algısı üzerine makaleleri yayımlanan, "koku" ve "lezzet algısı içinde koku" kavramları üzerine uzmanlığıyla bilinen Ozan, halen parfümörlük yapmanın yanısıra koku algısının işlendiği Uygulamalı Koku Atölyeleri yürütmekte ve İ. Bilgi Üniversitesi Kültürel İncelemeler YL Programı'nda "Koku ve Duyuların Kültürel Tarihi" dersini vermektedir. Ozan, dört ciltlik "Kokular Kitabı" üzerinde çalışmaya devam etmektedir.

tamadres.com

KOKULAR KİTABI

VEDAT OZAN

Yayın No 1360
İnceleme 53

Kokular Kitabı
Vedat Ozan

Editör: Mesut Varlık
Çizimler: Mustafa Akyol
Kapak tasarımı: Beste Doğan
Kapak görseli: Simyevi ve ruhani gelişim süreçlerini temsil eden sembelleri gösteren bir gravür
Son okuma: Cansen Mavituna
Sayfa tasarımı: M. Atahan Sıralar

© 2014, Vedat Ozan
© 2014; bu kitabın tüm yayın hakları
Everest Yayınları'na aittir.

1. Basım: Aralık 2014
2. Basım: Nisan 2015
3. Basım: Nisan 2016
4. Basım: Kasım 2017
5. Basım: Mart 2019
6. Basım: Aralık 2019

ISBN: 978 - 605 - 141 - 825-4
Sertifika No: 43949

Baskı ve Cilt: Melisa Matbaacılık
Matbaa Sertifika No: 45099
Çiftelhavuzlar Yolu Acar Sanayi Sitesi No: 8
Bayrampaşa/İstanbul
Tel: (0212) 674 97 23 Faks: (0212) 674 97 29

EVEREST YAYINLARI

Alemdar Mahallesi Ticarethane Sokak No: 15 34110
Fatih-İstanbul
Tel: (212) 513 34 20-21 Faks: (212) 512 33 76
e-posta: info@everestyayinlari.com
www.everestyayinlari.com
www.twitter.com/everestkitap
facebook.com/everestyayinlari

Everest, Alfa Yayınları'nın tescilli markasıdır.

İçindekiler

Teşekkürler	7
Önsöz Mektubu	11
Miyazma Neydi?	19
Bu Kadar Karışık Olması Gerekmiyor muydu?.....	29
Hanımış Anasının Mis Kokulusu?	41
Ağzını Çalkalasan Diyorum.....	57
Farklıysan, Farklı Kokarsın; Fena mı?.....	71
Major Histocompatibility Complex? O ne yahu!.....	87
Leş Gibi Ter.....	99
Koltukaltımıza Dolmakalem Süremeyeceğimize Göre.....	113
Senin Feromonla Ne İşin Olur?	123
Mevzular Isınıyor: Afrodisyaklar.....	133
“Mevzular Isınıyor” Demıştik: Seks.....	147
Gaz “Kaçırma”	169
Sıvılaştırılmış Gaz mı?.....	179
Karabiber Neden Hapşırtıyor?	193
İyi Koku da mı Yokmuş!	201
Köpekler ve Kanser	209
Bazı Hayvanat ve Mayınlar	221

Diğer Bazı Hayvanat ve Koku.....	231
Koku ve Hafıza.....	243
Sadece Parfümünüzde mi Parfüm Var?	255
Kokuyla İlgili Algularımıza Dair.....	275
Hastalıklar Kokuyu Nasıl Etkiler (veya Tam Tersi)?	285
Ne Güzel “Yardım” Kokuyor Ortalık.....	299
Yaşlılar ve Koku.....	309
Kaç Metre? Olfaktometre!	323
Asansörde Poposunu Hemen Duvara Yaslayanlar	335
Şekil mi Yapıyorsun, Maytap mı Geçiyorsun?.....	347
Giderayak Ciddileşelim: Koku Duyusu Bozuklukları	355
Okuma Listesi.....	365
Dizin	373

Teşekkürler

Okuyacaklarınızın çoğu, bizim evin mutfağında (bizde mutfak, tütün tüketimi bağlamında “açık alan” sayılıyor), önceleri mesai saatleri dışında kalan zamanlarda, sonralarıysa bizzat mesai saatinin kendisine dönüşerek, herhangi bir anda yazıldılar. Bunları yazarken, tabir caizse dünyadan koptum. Mekân evin içi olunca, dünyadan kopmak da aileden kopmak anlamına geliyor, haliyle. Bu nedenle hazırlık süreci boyunca —ki bütün hazırlığın meyvesinin dört ciltte olgunlaşacağını düşünürsek, yaklaşık beş yıla yakın bir sürede— hem ortadan kaybolmamı, hem de kafam yazdığımı takılmışken bence önemi ikincil ama onlarca birincil olan pek çok konuya soğuk yaklaşmamı hoşgörüle karşılayan ve tam anlamıyla bana “tahammül eden” karım Sibel’e ve oğlum Burak’a teşekkür ederek başlamak istiyorum bu sayfalara.

Çok kitap okudum, çok yazardan esinlendim. Sokağa yakın duran ve zorlamayan dilleriyle pek çoğu benim bu yola çıkmanın da vesilesi oldular. İstanbul’a geldiğinde tanışma şerefine nail olduğum sevgili Rachel Herz, akademik bir makalenin akademya dışında da nasıl okunabilir hale getirilebileceğinin sıcak bir örneği oldu benim için. Keza algılarımın koku konusundaki seçiciliğini pekiştiren aktarımlarıyla belki de bu alanda en erken örneklerden sayılabilecek eserleri veren Diane Ackerman ve Annick LeGuérrer, hoş örneklerle dolu kendi pratiğini zorlamadan anlaşılabilir kılan Avery Gilbert, cinsellik araştırmalarındaki sürprizleriyle Alan Hirsch; bu isimlerin aklıma ilk gelenleri.

Bazı kitaplar, hayli bilimsel veri içeren bu cildin değilse de, bunu takip edeceğini umduğum diğer ciltlerin yolunu döşediklerinden, onların yazarlarına da burada ayrıca teşekkür etmem gerektiğini hissediyorum; misal Chandler Burr ve tabii Luca Turin. Keza salt doğal malzemeyle parfüm yapmak benim işim değil ama Mandy Aftel'in kitaplarındaki aktarımları da zaten salt parfüm yapımıyla sınırlı değildi.

Elimde Türkçe kaynak çok kısıtlıydı, hatta hiç yoktu; Alain Corbin'i saymazsak elbette. Corbin'in kitabı tercümeydi ama bir de 2005'te Yapı Kredi'de gerçekleşen "Kutsal Dumandan Sihirli Damlaya" sergisinin o nadir bulunan kitapçığı (Ne kitapçığı yahu? Alenen, bildiğiniz kitaptı aslında!) vardı okudukça beni coşturan. O kitapta keyifli yazılarıyla yer alan ve kendilerinden habersiz "İzmir Bilgeleri" diye isimlendirdiğim Aybala ve Dr. Nejat Yentürk, sıcacık ve bilgi dolu insan Prof. Dr. Ayten Altıntaş, saygıdeğer hocam Prof. Dr. K. Hüsni Can Başer, daha o günden "Bir gün kitap yazarsam mutlaka teşekkür etmem gerek," diye not aldığım, şansımıza da zaman içinde dostluk geliştirebildiğim kıymetli insanlar.

Akademik bir çalışmayı günlük lisana çevirmek, başka; o çalışmayı bizzat aylarca emek harcayarak yürütmek, yeri geldiğinde sükut-u hayale uğramak ama bundan yılmamak, başka. Bu anlamda beni "Hop!" diye içine alan iki zorlu akademik seçkinin editörleri, Constance Classen ve David Howes ile Anthony Synnott ve Jim Drobnick'e teşekkür ederken, o seçkilerin içinde yer alan Rodolphe el-Kohoury, Gale Largey, Rod Watson, Martin F. Manalansan, Alan Hyde ve o seçkilerin içinde yer almanın ötesinde zaman içinde gelişen dostluğumuzla ilk akademik makalemi yazmam için vesile ve yardımcı olan dost insan Hans J. Rindisbacher'e de şükranlarımı iletmeliyim. Van Toller & Dodd, Calkin & Jellinek, özellikle müteveffa Piet Vroon ve elbette Trygg Engen, diğer besleyici isimlerdi; koku macerası için çıktığım bu yolda.

Her şey kağıtta değil, internet diye bir gerçek var artık hayatımızda. Hazırlık sürecinde neredeyse her akşam defalarca sitelerine girip çıktığım, mutlaka bahsetmem gereken, iki blog yazarı var.

Biri, artık blogunu kapatmış olan canlı bilgi hazinesi Octavian Coifan, diğeriye bir diğeri hazine telakki ettiğim Elena Vosnaki. Bu iki insan kokunun kültür, tarih ve bilimini, efil efil parfüm kokan bloglarında kelimelere döktüler ve ben de keyifle izleyip esinlendim paylaştıklarından.

İnternet paylaşımı sözkonusu olunca, oldukça katmanlı ve kozmopolit bir üye tabanına sahip bir internet grubunun da hakkını yememem lazım: Yahoo grupları altında yer alan dev “Perfume Making” grubu. Peki, grup dışında kaynak yok muydu müracaat ettiğim? Elbette vardı, hem de kocaman iki tane: *Fragrantica* ve *Basenotes*.

Kaynak bulup yazıyorsun, konuşuyorsun da, şu bir gerçek ki hepsi bir yere kadar. İş yazıyı paylaşmaya gelince —tedirginlikten midir, nedir— duraklıyor, durakladıkça da tembelleşiyor insan. Atalete kapıldığım anlarda “Hani kitap? Ne zaman kitap?” diye beni dürtükledi durdu sevgili Gülayşe Koçak. Allah dürtünüzden razı olsun Gülayşe Hanım. Haa... az önce teşekkür ettim diye bu konuda hakkını yemeyeyim, Prof. Dr. Ayten Altıntaş da beni az sıkıştırmadı, “Hemen kitap, şimdi kitap!” konusunda.

Eh, bu kadar sıkıştırılınca dengeyi kurmak için benim de birilerini sıkıştırmam gerekiyordu ve ben de editörüm sevgili Mesut Varlık'ın kâbusu oldum üç yıl boyunca. Başlarda “Mesut Bey - Vedat Bey” gibisinden hitaplarla başlayan yazışma ve konuşmalarımız, yakın zamanlarda “Yahu Mesut, ben o yazıyı sana göndereli tamı tamına dört ay oldu, insaf!” veya “Vedat Ağbi [Mesut, senin şu “ağbi” yazışına ayrı kılım, kusura bakma]*, sarı çizdiğim yerleri niye kırmızı çizilenlerle karıştırıyorsun? Bütün bunları yeniden okuyup elemem gerekecek!” nev'inden karşılıklı satırarası fırçalara dönüştü. Yürekten teşekkürler Mesutçuğum.

Bilgiyi kovalayan, bulduğunu da paylaşan pek çok insan var. İsimlerini burada zikretmeyi unuttuklarım, lütfen beni affetsinler. Kasıt yok, bilakis, “Ya unuttuysam” endişesi ve üzüntüsü var bu satırları yazarken içimde.

* Ağbi, bu şimdi mi söylenir? ☺ (e.n.)

Editörüm ve ben, bu *teşekkür* yazısının muhtemelen *okuma listesi*nden sonra bu cildin en az okunan yazısı olacaktır, diye tahmin ediyoruz. Uzatmayalım gayri o zaman ve son önemli teşekkürü de bu kitabı satın almayı tercih eden okura edelim. Ayırdığımız zamana ve bütçeye sonsuz teşekkürler.

tamadres.com